

Said el Haji schrijft thuis aan zijn roman, geeft buitenshuis les en colunneert op Facebook over zijn studenten. Nee, niet over jullie van De Schrijfschool, maar over zijn Studenten van Ver, die bij hem Nederlands leren. Over Laleh uit Iran die de meester heus wel door heeft; over Manchu die alles weglacht; over een Syrische dichter die zich kapot verveelde in het azc, en over hoe ze ruiken, zijn leerlingen.

Lees hier een mooie handvol FB-columns van onze docent columns – zonder *face* te hoeven *booken*.

5 september 2018

Nabijheid

Van sommige cursisten, ongeacht hun sekse, krijg ik een fijn gevoel vanbinnen. Het is een warm, zinnelijk en behaaglijk gevoel dat zich pas en alleen dan manifesteert wanneer ik vlakbij plaatsneem, bijvoorbeeld om iets nog eens rustig uit te leggen of om iets na te kijken. Het is een heerlijk gevoel en ik kan er intens van genieten. En ik haast me erbij te zeggen dat het geen seksuele of erotische sensatie is. Ik hoef de cursist niet aan te raken of in de ogen te kijken om door zo veel weldaad overmand te worden, zoals een poes ook niet bij zijn baasje op schoot hoeft te kruipen maar al genoeg heeft aan zijn nabijheid om te kunnen snorren van genot.

Ik snor niet, ik geniet in stilte.

Maar wanneer ik niet op mijn gemak ben of als ik zorgen aan mijn kop heb, dan voel ik het niet. Ik ben er dan niet ontvankelijk voor. Bovendien, de cursist moet lekker geuren. Een cursist die niet lekker geurt, heeft een tegengestelde uitwerking. Die mijd ik tegen wil en dank. Ik doe daarom nooit moeilijk over cursisten die tijdens de les kauwgom eten, zoals mijn docent Nederlands vroeger, die je subiet de klas uitstuurde als die merkte dat je kauwgom in je mond had. Hij was een ouderwetse man die niet van tutoyeren hield en ook geen nabijheid wenste. Maar zo ben ik niet. Ik hou ervan om door de klas te lopen en bij een lekker geurende cursist aan te schuiven en gedurende een minuut of tien in diens heerlijke nabijheid te verkeren.

29 augustus 2018

Hamdi

Hamdi is een door oorlogsgeweld mismaakte Somalier die indruk wil maken. Regelmatig komt hij met veel te moeilijke woorden aanzetten die ook nog eens helemáál niet relevant zijn voor de oefening, waardoor hij onnodig fouten maakt. Hij heeft vervolgens tijd nodig om te herstellen, want eigenliefde herstelt niet zo snel. Hamdi is een soort Icarus, cyclops en Narcissus ineem.

Vandaag probeerde hij Manchu te helpen met het uitspreken van de vraagzin “Hoe laat is het?”. Een kansloze onderneming, aangezien de Chinees uit Hongkong de allergrootste moeite heeft met het correct uitspreken van de letter t. Manchu is de zwakste spreker van de klas, dat weet iedereen. En wat doet Manchu? Manchu lacht. Sommige medecursisten zijn daarom van mening dat er een steekje bij hem loszit, omdat hij alleen maar lacht. Als zijn docent weet ik natuurlijk dat het niet zo is. Leren in gezamenlijk verband is een verdomd vernederende aangelegenheid. Je moet fouten durven maken waar andere mensen bij zijn en de angst om uitgelachen te worden manmoedig durven trotseren, ongeacht de emotionele deuken die je daarbij oploopt. Dat is niet niks.

Manchu is niet gek, hij lacht gewoon alles weg om te redden wat er te redden valt: zijn waardigheid. Maar vandaag knapte er iets bij hem. Dat die Somaliër, al dan niet bewust, zichzelf ten koste van

hem wilde profileren, was een vernedering teveel. Voor het eerst liet Manchu geen lach zien, maar pakte hij als door een wesp gestoken zijn werkboek en smeed die naar Hamdi. En wat deed Hamdi? Hamdi lachte. Niet omdat hij het zo grappig vond dat Manchu zijn werkboek naar hem gegooid had, maar omdat hij niet wilde dat zijn schaamte voor iedereen zichtbaar was.

21 augustus 2018

Adonis

Bij aanvang van de les zat hij klaar met zijn smartphone in de hand. Toen ik mijn naam op het bord schreef, hield hij het apparaatje omhoog en toonde een-- gedateerde-- auteursfoto van mij op de site van uitgeverij Prometheus.

In de pauze kwam hij bij me staan. Hij vroeg of ik Arabische schrijvers kende.

Ik zei dat ik weleens Amin Maalouf heb ontmoet.

'Ken je Adonis?' vroeg hij.

'Van zijn werk, maar ik heb hem nooit ontmoet.'

'Een groot voorbeeld voor mij,' bekende hij. 'Door hem ben ik ook gaan dichten. En ik heb mijn zoon naar hem vernoemd.'

Ik zei dat het een geweldige naam was. 'Ben jij dichter?' vroeg ik toen.

Hij knikte en legde uit dat hij als kind veel had gedicht, maar dat hij op latere leeftijd journalistiek ging doen en vervolgens voor de Syrische televisie ging werken. 'Ik presenteerde een programma zoals Spoorloos hier in Nederland.' Hij haalde zijn smartphone tevoorschijn en liet een filmpje op Youtube zien. 'Daar heb ik nog haar, zie je?'

Na de les kwam hij weer naar me toe. Hij vond de niveauverschillen tussen de cursisten te groot en stelde daarom een herindeling voor. Ik zei dat het wel meeviel met die niveauverschillen. Op een enkele cursist na, een zwijgzame man die slechts drie jaar basisschool in Eritrea heeft genoten, kon iedereen redelijk goed meedoen.

'Ik ben denk ik gewoon bang om verveeld te raken,' lichtte de dichter/presentator toe.

Ik vroeg of hij zich tijdens mijn les verveeld had.

'Nee,' antwoordde hij.

'Waarom ben je zo bang om verveeld te raken?' vroeg ik.

'Dat komt door het azc. Ik zat in een klas met bijna alleen maar analfabeten. Ze trokken alle aandacht naar zich toe en ik verveelde me kapot.'

'Dit is geen azc,' zei ik.

Bij het afscheid nemen verwonderde hij zich hardop over het feit dat ik schrijver én docent ben. Een onwaarschijnlijke combinatie, vond hij. 'Schrijvers zijn humeurig en egoïstisch, docenten zijn redelijk en wijs.'

Ik hield wijselijk mijn mond.

27 juli 2018

Henriëtte

Met haar voorhoofd rustend op de tafel en de armen slap langs zij, lijkt Henriëtte al bij aanvang van de les de uitputting nabij.

'Waarom ga je niet gewoon naar huis?' stel ik voor.

Ze richt zich op en antwoordt ferm: 'Ik wil leren!'

De kleine sterke dame uit Congo laat zich nooit kennen. Zij is nota bene degene die een maand of wat geleden Ahad, de ongemaniëerde tandarts uit Syrië, zo verbazingwekkend overblufte. Maar vandaag heeft ze het zwaar. Ze heeft eerder op de dag van de Immigratie- en Naturalisatiedienst te horen gekregen dat ze haar twee neefjes niet naar Nederland mag laten overkomen, omdat ze onvoldoende zou hebben aangetoond dat de kinderen onder haar voogdij vallen. Het slechte nieuws valt haar des te zwaarder, aangezien ze ook nog in afwachting is van een DNA-onderzoek naar haar eigen drie kinderen. Ik heb de afgelopen maanden gezien hoezeer zij gebukt gaat onder het gemis van haar kinderen, de vele bezoeken aan juridische adviseurs en instanties, en niet te vergeten de dagelijkse martelgang van een leven tussen hoop en vrees in den verre vreemde. Gedurende de les richt ze zich zo nu en dan op om Ahad een vermoeide en geïrriteerde blik toe te werpen. Hij doet 't erom. Hij zit de hele tijd hardop de woorden na te lezen die hij in zijn werkboek opschrijft. Iedereen negeert hem en Henriëtte weet heus dat ze dat ook moet doen, maar vandaag even niet.

Met nog een half uur te gaan heb ik voor de klas een laatste oefening in petto. Ik lees woorden voor en zij hoeven alleen maar aan te kruizen of ze daarin een V of een W horen. Een gemakkelijke oefening. Niemand maakt fouten.

'Willen jullie dat ik de woorden nog op het bord schrijf?' stel ik tenslotte voor.

Ahad, al opgestaan om te vertrekken, zegt: 'Nee, vroeg naar huis is beter.' Hij weet zich gesteund door Estifanos, een stille cursist uit Eritrea, en door Rima, de slavist uit Syrië die zo'n grote taalknobbel heeft dat ze de cursus waarschijnlijk niet eens nodig heeft. De andere cursisten zijn half opgestaan maar wachten voor de zekerheid nog op mijn goedkeuring. Ogenscheinlijk onbewogen blijft Henriëtte als enige zitten. 'Het is te vroeg om naar huis te gaan,' vindt ze. En met een schuin oog naar kwelgeest Ahad vraagt ze of ik de woorden op het bord wil schrijven.

'Met alle liefde,' zeg ik, en draag iedereen op om nog even te blijven zitten.

Het ontgaat natuurlijk niemand dat de Congolese er wéér in geslaagd is om Ahad een hak te zetten.

14 juli 2018

Laleh

Soms test ik mijn cursisten door expres foute beweringen te doen, bijvoorbeeld over een tekst die ze thuis hebben moeten voorbereiden. Als ze de tekst hebben gelezen en begrepen, dan corrigeren ze mij. Zo niet, dan weet ik dat ze hun huiswerk niet hebben gedaan. Zij hoeven me dan slechts één nanoseconde aan te kijken om te weten dat ik ze doorheb. Gisteravond verliep het een tikje anders. Bij aanvang van de les vroeg ik mijn cursisten of ze hun huiswerk hadden gemaakt. Ze knikten allemaal en ik geloofde er vanzelfsprekend niks van. 'De tekst die jullie hebben moeten lezen, die gaat natuurlijk over een vrouw die last heeft van haar been,' beweerde ik.

Direct brak protest los.

'Niet waar!' riep de een.

'Fout!' riep de ander.

'Goed lezen, docent!' adviseerde nog een ander.

'Waar heeft ze dán last van?' vroeg ik.

'Haar rug,' wist iedereen.

Ik knikte tevreden, en begon aan de eerste oefening. Een tiental zinnen die in de verkeerde volgorde stonden, moesten in de goede volgorde worden gezet. Dit was onderdeel van het huiswerk dat ik

opgegeven had. Ik schreef de zinnen op het bord, zodat de cursisten konden zien of ze het goed hadden gedaan. Gedurende de zinnen 1 t/m 5 was het muistil, pas bij zin 6 begon het rumoer. En bij 7 klonk het ronduit opstandig. Ik vroeg wat er toch aan de hand was.

'Is niet kloppen, docent,' zei Laleh boven iedereen uit. Zij was een jonge Iraanse schone van vijftientig die Sociologie heeft gestudeerd aan de universiteit van Teheran. Ze was twee jaar geleden naar Nederland gevlucht vanwege haar geloof. Als bekeerling (ze was christen geworden) was ze haar leven in de Islamitische Republiek niet meer zeker geweest. Toegegeven, ik had aan het begin van de cursus zo mijn reserves gehad over de oprechtheid van haar verhaal. Immers, waarom zou je je leven riskeren? Maar ik ben allengs gaan inzien dat Laleh niet iemand is die stil in een hoekje gaat zitten. Zij is onderdeel van een zelfbewuste generatie die niet meer terugdeinst voor de macht van de ayatollahs.

'Wat klopt er dan niet?' vroeg ik.

Ze liep naar voren en toonde me haar schrift. Ik kon het haast niet geloven en las de tekst in het werkboek er nog eens op na. Maar mijn cursisten hadden gelijk: éérst geeft de huisarts aan de patiënt het advies om pijnstillers te nemen (zin 6), pas dan (zin 7) vraagt de patiënt of ze naar een specialist moet. Ik had de zinnen 6 en 7 precies omgedraaid. Ik bood mijn nederige excuses aan en zei: 'Jullie hebben de tekst beter gelezen dan ik.'

Het klaslokaal bulderde van hoongelach. Ze geloofden namelijk niet dat ik écht een fout had gemaakt, ervan overtuigd als ze waren dat ik het expres had gedaan om ze te testen.